

TÜRKİYE TASARIM KRONOLOJİSİ

**SİVİL
ÖRGÜTLENMELER**

Bu çalışma

3. İstanbul Tasarım Bienali:

BİZ İNSAN MIYIZ?

Türümüzün Tasarımı

2 saniye, 2 gün, 2 yıl, 200 yıl, 200.000 yıl

için **Mihriban Duman** ve **Yelta Köm** tarafından hazırlanmıştır.

Pelin Derviş'in katkılarıyla.

Editoryal destek: **Ceren Şenel**, **Erim Şerifoğlu**

Grafik tasarım: **Selin Pervan**

GİRİŞ

Mimarlığın ve tasarımın toplumsal sorumluluğu uzun yıllardır süregiden bir konu. Mimarlığın mesleki olarak kurduğu iktidar alanının delinmesi, ötekine, eşikteğine bakması, haklarının peşinde olması gibi konular ana mimarlık söyleminin içinde yer almayan, etrafında dolaşan tartışmalardan oluşur. Türkiye'de kanıksanmış mimarlık pratiğinin farklı yollardan kırılmasının; öğrencilerin, mimarların yeni sözler üretmek için bir araya gelmesinin nadir görüldüğü söylenebilir. Müşterekleşen bir mimarlık pratiği bu örgütlenmelerin, bir araya gelişlerin içinden çıkabilir. Bir bakıma sistemin dışından doğan bu hareketler, bir araya gelme metotlarının ve stratejilerinin de tarihidir. Kimi zaman ise bir araya gelmeler tam da var olan sistemi daha geçerli kılma, sistemin yerini sağlama alma denemeleridir.

Mimarların ilk bir araya gelişleri mesleki sınırları çizme niyeti ve mesleki iktidarı güçlendirme aracı olarak görünse de, alternatif bir araya gelişler, mekansal pratik içinde, organize olma gücünün karşılığıdır.

Türk Mimarlar Cemiyeti ile başlayan bağımsız tipik mimarlık örgütlenmeleri, 1950'li yıllarda TMMOB Kanunu ile oda statüsü kazanır. 1980 döneminde oda şubeleri çoğalmış, farklı illerde örgütlenme devam etmiştir. 1960'lı yılların sonu ile 70'li yılların başında, mimarların ve mimarlık öğrencilerinin kurduğu enformel topluluklar ve bireysel girişimler ile mimarlığın bilgi alanı bozuma uğramaya başlar. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki öğrencilerin bu tarihlerdeki deklarasyonu kayda değerdir. 1970'li ve 80'li yıllarda grupların gecekondular mahallelerinde yaptıkları çalışmalar da toplumsal mücadeleyi görünür kılan durumlardır. 1990'lı yıllarda öğrenci topluluklarının EASA gibi uluslararası mecralarla tanışması, eğitimde yeni denemelere olanak verir. 2000'li yılların başında birçok grup yerinde tasarım denemeleri, enformel eğitim denemeleri yapar. Son yıllarda mimarlık grupları, kentsel hak savunuculuğunda ve farklı mimarlık pratiklerinin kurulmasında daha aktifleşmiş durumdadır.

Toplum, mimarlık, tasarım ve eğitim çerçevesinde oluşturulmaya çalışılmış bu çalışma, dışarıdan katılımlara, eklemelere, düzeltmelere açıktır. Çalışmanın amacı kendi çerçevesindeki tüm gelişmeleri ve oluşumları listelemek değildir. Olayları hatırlatmak, müştereklik barındıran teşekkülleri tanıtmak, görünür kılmak çalışmanın birincil amacı değildir. Çalışmanın amacı; en fazla, naçizane kronolojik bir kurgu, kimi nedenlere dair sonuçlar, bazı kesintilere rağmen süreklilikler, bazen sonlardan doğan başlangıçlar ve biraz diyalektik olabilir.

SİVİL ÖRGÜTLENMELER

1773 MÜHENDİSHANE-İ BAHR-İ HÜMAYUN (İMPARATORLUK DENİZ MÜHENDİSHANESİ) VE MÜHENDİSHANE-İ BERRİ-İ HÜMAYUN (KARA MÜHENDİSHANESİ) TOPÇU VE MİMAR MEKTEBİ

Gemi inşaatı ve deniz haritalarının yapılması konusunda uzman personel yetiştiren okul, Osmanlı Devleti'nde ilk defa Batılı anlamda mühendislik eğitimi vermek amacıyla Haliç Tersanesi'nde kurulur. Okulun kurucusu Macar soylusu Baron de Tott'tur. Okulun önemi teknik eğitimde öncü olmasıdır.

1882 SANAYİ-İ NEFİSE MEKTEBİ

Bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan Sanayi-i Nefise Mektebi, 1882'de kurulur. Okulun kurucu müdürü II. Abdülhamid tarafından atanan Osman Hamdi Bey'dir. Paris Güzel Sanatlar Okulu'nu (Ecole Des Beaux-Art) örnek alarak kurulan okulda resim, heykeltıraşlık, mimarlık, hakkaklık ve sanat dersleri verilir.

1883 HENDESE-İ MÜLKİYE MEKTEBİ

Hendese-i Mülkiye Mektebi askeriyeye bağlı olmakla birlikte sivil mühendislik hizmeti verir. Kuruluşunda Fransa'daki École Nationale des Ponts et Chaussées [Köprü ve Yol Mektebi] örnek alınır. Daha sonra Fransız sisteminden Alman sistemine geçer. Mimar Kemaleddin Bey bu okulun hocaları arasındadır.

1908 İKİNCİ MEŞRUTİYET ANAYASASI - DERNEK KURMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Osmanlı'daki toplumsal dönüşüm ve 1908 yılındaki İkinci Meşrutiyet Anayasası, dernek kurma hak ve özgürlüğünü ortaya çıkaran sonuçlardır. II. Meşrutiyet ile yasal hiçbir sınırlama olmadan kendiliğinden kurulabilen dernekler, 16 Ağustos 1909'da Cemiyetler Kanunu ile tanınmış, aynı yasanın ertesinde Kanun-i Esasi'ye eklenen madde ile anayasal güvence altına alınmıştır.

1908 OSMANLI MÜHENDİS VE MİMAR CEMİYETİ

II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük havasıyla beraber, Mimar Kemaleddin Bey'in girişimiyle bir araya gelen mimar ve mühendisler Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti'nin kurulmasına karar verirler. 28 Ağustos 1908 (15 Ağustos 1324) tarihinde Sirkeci'de istasyon bahçesinde toplanan mühendis ve mimarlar geçici bir kurul oluştururlar. Cemiyetin ilk tüzüğünü yayımlaması, üye kayıtlarını alması Eylül ayına denk geldiği için resmi kuruluşunun Eylül ayı olduğunu söylemek mümkün. Cemiyet üyelerinin pek çoğu Hendese-i

Mülkiye Mektebi mezunlarından oluşur. Cemiyetin kurulma amaçları şunlardır:

Osmanlı mühendis ve mimarlarının haklarını korumak,
Osmanlı ülkesinde bayındırlık ve mimarlığın gelişmesine çalışmak,
Osmanlı mühendis ve mimarlarına bir toplantı merkezi temin etmek,
Yardıma muhtaç mühendis ve mimarları korumak,
Mühendislik ve mimarlığa ait inceleme ve bilimsel araştırmalar yapmak,
Osmanlı mühendis ve mimarları arasında dostluğu ve bağlılığı arttırmak,
Mühendislik ve mimarlığın gelişmesine ve yükselmesine hizmet eden şahısları, bilgisi, ehliyeti ve doğruluğu ile sivrilmemiş ve şöhret yapmış müteahhit ve işçileri memlekete tanıtmak.

Cemiyet çalışmalarının 1912 yılında kesintiye uğradığı tahmin edilmektedir.

1913 ASSOCIATION DES ARCHITECTES ET INGÉNIERS EN TURQUIE

Çoğunluğu Türk olmayan gayrimüslim mühendis ve mimarların kurduğu Fransızca adı ile bilinen (Association des Architectes et Ingénieurs en Turquie) cemiyetin Türkçe adı Türkiye Mimar ve Mühendisler Cemiyeti'dir. Tüzüğünde; din, milliyet farkı tanımaksızın Türkiye'de ikamet eden ve tüzüğün şartlarına uyan mimar ve mühendislerin üye olarak kabul edildiği ve Osmanlı, Alman, Fransız, Avusturyalı, İtalyan, İsviçreli, Mısırlı ve İngiliz meslektaşların bu cemiyetin bünyesinde toplandığı açıklanmaktadır.

1914 İNAS SANAYİ-İ NEFİSE MEKTEBİ

İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, 1914 yılında kadın öğrencilere eğitim vermek amacı ile kurulur. 1920 yılında karma eğitime geçer, 1926'da Sanayi-i Nefise Mektebi ile birleşir.

1919 MÜHENDİS BİRLİK YURDU (MÜHENDİS BİRLİK CEMİYETİ)

Tophane, Boğazkesen Caddesi'nde bir binada bu isimle tanınan bir cemiyetin olduğu söylenmektedir.

1927 TÜRK MİMARLAR CEMİYETİ

Cumhuriyet döneminin ilk bağımsız mimarlık örgütlenmesi örneklerindedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra Osmanlı

dönemindeki örgütlenmelerin bir anlamda devamı olarak, yirmi gün arayla Ankara'da 18 Şubat 1927'de Türk Mimarlar Cemiyeti ve 9 Mart 1927'de İstanbul'da Güzel Sanatlar Birliği Mimari Şubesi kurulur. 1934 yılında Güzel Sanatlar Birliği Mimari Şubesi mensupları Türk Mimarlar Cemiyeti İstanbul Şubesi'ni kurar, 1939 yılında resmen kabul edilen tüzükleri ile isimlerini Türk Yüksek Mimarlar Birliği'ne dönüştürürler. Bu tüzüğe göre Ankara Merkez, İstanbul Şube olur. 1954 yılında TMMOB ve buna bağlı Mimarlar Odası'nın kurulmasından sonra, 1965 yılında İstanbul Şubesi kapanır ve Türk Mimarlar Derneği kurulur. Bu örgüt 1973'ten beri çalışmalarını Mimarlar Derneği 1927 adı ile Ankara'da sürdürmektedir. Düzenli olarak söyleşiler gerçekleştirmek, mimarlık öğrencilerine yönelik yarışmalar açmak, mimarlık ortamında sivil toplum kuruluşları ile müşterek programlarda yer almak, yayın çıkarmak gibi faaliyetlerini sürdürmektedir. Dernek merkezi Ankara'da Nejat Ersin tarafından tasarlanan Cinnah 19 adlı apartmanda yer alır. Apartman, döneminin modern örneklerinden izler taşıyan, Türkiye mimarlık tarihi için mihenk taşlarından sayılan bir binadır.

1927 GÜZEL SANATLAR BİRLİĞİ MİMARİ ŞUBESİ

1909 yılında ağırlıklı olarak Sanayi-i Nefise Mektebi mezunları tarafından kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, 9 Mart 1927'de mimarlık, resim, heykel ve süsleme bölümlerini de kapsayacak şekilde Güzel Sanatlar Birliği adı ile yeniden örgütlenir, İstanbullu mimarlar Güzel Sanatlar Birliği Mimari Şubesi çatısı altında toplanır.

1934 TÜRK YÜKSEK MİMARLAR BİRLİĞİ

1934 yılında Türk Mimarlar Cemiyeti yöneticileri ile İstanbullu ve İzmirli mimarların temsilcileri bir araya gelerek örgütün tüm ülkeyi kapsayacak şekilde çok şubeli bir hale getirilmesini ve adının Türk Yüksek Mimarlar Birliği olarak değiştirilmesini kararlaştırır. Uluslararası Mimarlar Birliği'nin (UIA) 1948'de Lozan'da yapılan ilk kongresine bu isimle katılmış ve örgütün kurucu üyelerinden biri olmuştur.

1954 TMMOB – TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ KANUNU

1954 yılında çıkarılan 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği Yasası ile kurulan Mimarlar Odası, ilk genel kurulunu 15 Aralık 1954'te İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde yapar. Başlangıçta ülke Ankara, İstanbul ve İzmir şubeleri olarak üç bölgeye ayrılır. 1960'lı yıllarda yeni temsilcilikler açılmış, mesleki denetim uygulamasıyla örgüt yurt çapında daha da yaygınlaşmış, kasabalara dahi ulaşmıştır. 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren bu temsilciliklerin büyük

bir kısmı şube statüsü kazanır. Mimarlar Odası 1950'lerde kurucu meslek odası niteliğinde iken, 1960'larda o günlerin toplumcu dinamiğinden etkilenir, 1970'lerde toplumcu bir nitelik kazanır.1980'lerde yaşanan kesintiye rağmen, kamu ve toplum yararına yapılan kentsel mücadelede önemli bir rol üstlenir. Bugün kent mücadelesinin öncülerinden biridir. Mimarlar Odası, meslek odası olmasının yanı sıra, düzenlediği etkinlikler, açtığı yarışmalar ile mesleğin herkese ulaşmasını amaçlamaktadır. AKP Hükümeti'nin TMMOB Yasasını değiştirmesi ile hakları ve yapabildikleri sınırlanan Mimarlar Odası, bugün en çok üyesi bulunan mimarlık örgütüdür.

1954 KÖY ENSTİTÜLERİ KAPATILDI

1940'lı yıllarda kurulan Köy Enstitüleri, köy öğretmenliğini zorunlu bir görev olma algısından çıkarıp gönüllüler ile gerçekleşen bir hizmete dönüştürmeyi amaçlıyordu. Kent ve köy yaşamı arasındaki fırsat eşitsizliğinin önüne geçmeyi hedefleyen halkçı bir yaklaşım ile köylerdeki çeşitli sorunlara çözüm üretilmesini ve köylerin üretkenliğinin artırılmasını öngörüyordu.

1958 ODTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAZ UYGULAMALARI

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Lisans Programı'nın öğrenciler için düzenlediği ve yürüttüğü staj programı, yaz aylarında kırsal bir yörede küçük ölçekli bir yapının inşaatını öngörür. Bu uygulamaların toplumcu bir yaklaşım ve bakış açısı kazandırma ile de doğrudan ilişkisi vardır.

1966 yılında Muş ilinin Varto kazasındaki tüm yerleşimleri yıkan depremlerin ardından yöreye gidiş, yaz stajlarının söz konusu yaklaşımla ilişkisinin gözlemlenebildiği önemli örneklerdendir.

1960 27 MAYIS DARBESİ VE '61 ANAYASASI

27 Mayıs sürecinde kurulmuş Milli Birlik Komitesi, 28 Ekim 1960'ta çıkardığı bir yasa ile 147 öğretim üyesini üniversiteden uzaklaştırma kararı alır. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin kurucusu ve Mimarlar Odası'nın 1 sicil numaralı üyesi Emin Onat da bu 147 öğretim üyesinin içindedir. Bir buçuk sene sonra İTÜ Senatosu öğretim üyelerinin geri dönmesini sağlar; fakat Emin Onat 1961'in Temmuz ayında vefat etmiştir.

Öte yandan '61 anayasası, izin süreçleri ile uzamaksızın dernek kurma ve gösteri/protesto yapma hakkı, memur ve işçilere sendika kurma hakkı gibi sivil örgütlenmelerin önünü açıcı haklara yer vermiştir.

1966 VARTO DEPREMİNİN ARDINDAN

Varto depreminin ardından yöreye giden '68 kuşağından devrimci öğrenci Sinan Cemgil (beyaz gömleklî).

Kaynak: Taylan Cemgil Arşivi

1

2

1 - ÜNİVERSİTE İŞGALLERİ, 1968

Türkiye'deki üniversite işgalleri, öğrencilerin eğitimde reform talepleri ile Fransa Mayıs 68'den bir ay sonra başlar. En başta İstanbul Üniversitesi ve İTÜ'de başlayan boykot ve işgaller ülke geneline yayılır. Bu dönem başlayan forumlar, öğrenci gruplarının bir araya gelip, herkesin özgürce sözünü söylemesini sağlar. Yaklaşık üç hafta süren işgal ve boykot, öğretim üyelerinin de desteğini alır ve öğrencilere taleplerinin dinleneceği güvencesi verilir. 30 Haziran 1968'de yayımlanan bu fotoğraflarda, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Hüseyin Gezer'in işgal Komitesi üleriyle yaptığı toplantı (sol) ve o toplantı sırasında öğretim üyelerinin öğrenci taleplerini incelediği (sağ) başka bir toplantı görülüyor. Kaynak: Milliyet Gazetesi Arşivi

2 - BOYKOTLAR SÜRÜYOR, 10 ARALIK 1968

Kaynak: Milliyet Gazetesi Arşivi

1963 BAĞIMSIZ DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTÜ OLARAK YENİDEN HALKEVLERİ

Üçüncü CHP kurultayında kararlaştırılan ve 1932'de açılan Halkevleri, 1951 yılında Demokrat Parti tarafından kapatılır. 1963 yılında bağımsız bir oluşum olarak dernek statüsünde yeniden açılabilen Halkevleri, 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile tekrar kapatılır. 1987'den beridir eğitim, sağlık, barınma, ulaşım, çevre ve insan haklarının kamusal bir biçimde sağlanmasını savunan tutumu ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

1960'lı yıllar, gençlerin memleket meseleleri ile beraber halkın yoksulluğunu da dert edindikleri, toplum ile bütünleşme odaklı yıllardır. Üniversite öğrencileri de öncülük ettikleri ya da dahil oldukları olaylar ile kentsel mücadelenin ve dayanışmanın parçasıdır. Anadolu'nun mimarlık sorunları üzerinde düşünmeye de vesile olacak Köy Enstitüleri ve Halkevleri'nin ömürlerinin kısa sürmesi ile, 1950'lerin ikinci yarısına dek mimarlık eğitiminin İstanbul ile sınırlı olduğu ve Doğu'dan, kasabadan, köyden bhaber olduğu söylenebilir. Mimarlık eğitimi, ancak 1950'lerin ikinci yarısında İstanbul dışına, Ankara'ya taşar; 1960'lı yıllarda da toplumculuğa, toplumsal sorumluluğa dönüşmeye başlar.

1968 ÜNİVERSİTE İŞGALLERİ

Mayıs 68'den bir ay sonra, 1968'in Haziran ayında, Türkiye'deki üniversite işgalleri öğrencilerin eğitimde reform talepleri ile başlar. İstanbul Üniversitesi'nde ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde başlayan boykot ve işgaller ülke geneline yayılır. Öğrenciler sadece eğitimde değil yaşam koşullarında da değişim istemektedir. Üniversitelerde forumlar başlar. Forumlar, öğrenci gruplarını bir araya getirerek herkesin özgürce sözünü paylaşmasına imkan tanır. Üç hafta süren boykot ve işgal, öğretim üyelerinin de desteğiyle öğrencilerin taleplerinin dikkate alınacağı konusunda güvence verilmesiyle sonlandırılır.

1969 ZAP SUYU KÖPRÜSÜ (DEVİRİMCİ GENÇLİK KÖPRÜSÜ)

1969 yılı, geçmiş 50'li yıllara dayanıyor olsa da bugün Birinci Köprü olarak da adlandırılan Boğaziçi Köprüsü'ne dair fikirlerin iyiden iyiye ortaya çıktığı dönemdir. Bölgeler arası eşitsizliğin vurgulandığı "Boğaz'a değil Zap Suyu'na köprü" kampanyası da söz konusu iki köprü projesinin eş zamanlılığında doğar. Zap Suyu Köprüsü projesi (Hakkari); 68 kuşağı üniversite öğrencilerinin ortak çalışmaları ile başlar. Halkın başlangıçta inanılır bulmadığı köprü inşaatı ise eli kürek tutan üniversite öğrencileri ve köylülerin ortak çabası ile gerçekleşir.

1969 MİMARLIK SEMİNERİ

Ankara Mimarlar Odası üyesi Mimar Gürol Gürkan 1969 yılındaki Mimarlık Semineri'ni, 1968 gençliğinin toplumsal değişim talepleri ile aynı doğrultuda bir konuşma ile açar. Mimarlığın, kişilerle bire bir kurulan ilişkilerine daha fazla araç olamayacağını; tanımadığı, bilmediği insanlar için çalışması gerekliliğini vurgulayarak şahsi doyumlar ile ilgili yaklaşımların mimarı toplumdan uzaklaştıracağını söyler. Gürkan aynı konuşmada, okullarda etkin mimarlık diye okutulanlarla gerçekler arasında gittikçe sertleşen çelişkinin sorunların başlangıç noktası olduğunu belirtir ve büyük yanılığın, bu çelişkilerin sebebini mimarın eğitimi yerine halkın eğitiminde aramak olduğunu ekler.

1976 TMMOB İÇMİMARLAR ODASI

İçmimarlar Odası, faaliyetlerine dernek olarak başlamış, 1976 yılında oda statüsüne geçmiştir. Dünyada oda statüsünde bulunan içmimarlık meslek örgütlenmelerinin öncülerindedir. Meslek, meslektaş, kamu üçgeninde denge merkezi olarak tanımlanan İçmimarlar Odası; mesleği geliştirmek, mesleki hakları ve etiği korumak, gerektiğinde diğer mühendis ve mimar odaları ile işbirliği yapmak, içmimarlık eğitim ve öğretimine katkıda bulunmak, kamuoyunu içmimarlıktan haberdar etmek, üyelerine yönelik teknik, kültürel, sosyal etkinlikler düzenlemek gibi amaç ve hizmetler ile sürmektedir.

1977 1 MAYIS

Türkiye'nin çeşitli illerinden İstanbul'a gelen 500.000 civarında kişinin katılımıyla kutlanan 1977 1 Mayıs'ında, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in Taksim Meydanı'nda yaptığı konuşmanın bitimine doğru silah sesleri duyulur, kalabalığa "bilinmeyen güçlerce" ateş açılır. Yaşanan silahlı saldırılar ve izdiham sonucunda 34 kişi yaşamını yitirir. 2010 yılında Taksim Meydanı için resmi izin verilene dek, 1 Mayıs kutlamaları meydana ulaşabilen kişiler ile izinsiz gerçekleştirilir. Taksim Meydanı, takip eden üç yılın ardından, yayalaştırma projesi gerekçesi ile tekrar 1 Mayıs'a kapatılır. Yenikapı'da şehre eğreti biçimde eklenen yeni miting alanı gibi alternatif yerler gösterilerek Taksim Meydanı'nda kitlesel mücadeleye ve anmaya izin verilmez.

Sosyolog Şükrü Aslan, 1970'li yılların kentsel hareketlerini sınıf hareketleri ve toplumun farklı kesimlerinden bireylerin ve grupların oluşturduğu toplumsal hareketler olarak iki gruba ayırır. Toplumsal hareketlerin belirli konularda birleşerek politik kimlik kazandığını söyler. 1977'de 1 Mayıs Mahallesi'nde (İstanbul) "Halk Komitesi" oluşturulur. Komite,

gecekondu bölgesinin inşa edilme sürecinin yanında mahalle yaşamını oluşturan diğer alanlarda da halkın kendi arasında örgütlendiği demokrat bir karar merkezi görevi üstlenir.

1978 GRAFİKERLER MESLEK KURULUŞU

Grafikerler Meslek Kuruluşu (sonra Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu, GMK), Türkiye'de grafik tasarımı geliştirmek, özgürleştirmek, tanıtmak; tasarımcıları buluşturmak, mesleki hakları korumak gibi hedefler ile kurulur. Çeşitli etkinlikler ile, tasarımcıları ve farklı üretim alanlarından profesyonelleri bir araya getirir. Her sene, o sene içinde üretilmiş grafik ürünlerinden oluşturduğu seçki ile Grafik Tasarım Sergisi düzenler. GMK Seminerleri ve çeşitli atölyeler ile öğrencilerin mesleğe hazırlığına yardımcı olur. 1968 yılında benzer amaçlar ile kurulan, ancak sürdürülemeyen Grafik Sanatçıları Derneği'nin boşluğunu doldurmuş olduğu da söylenebilir.

1980 12 EYLÜL DARBEŞİ VE '82 ANAYASASI

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 12 Eylül 1980 günü gerçekleştirdiği askeri müdahale ve ardından sürdürülen uygulamalar, siyasi gidişatta olduğu kadar sivil yaşamda da günümüzde dahi etkileri süren kalıcı olumsuzluklara sebep olur. '82 Anayasası ile çeşitli sivil toplum kuruluşları kapatılır, dayatmalar eğitimi de etkiler.

1981 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU'NUN KURULUŞU

12 Eylül askeri darbesi, sendikalar ve demokratik sivil toplum örgütlerini de gelinen durumdan sorumlu tutar, üniversiteleri de duruma dahil eder. YÖK'ü yaratan unsur da bu görüşte yatar. YÖK ile beraber, Türkiye'deki tüm üniversitelerin müfredatları ders içeriklerine kadar aynılaştırılır. 1982 yılında YÖK tarafından hazırlanan Mimarlık Fakülteleri Eğitim Programı, hangi yarıyıl hangi dersin açılacağına, ders saati sayısına kadar alınmış detaylı kararlar ile belirtir ve tüm yarıyıllarda "aynen uygulanması" nı söyler.

Bir yandan YÖK ile eğitime müdahale edilirken diğer yandan da dönemin yürütmekte olduğu liberal politika, üniversiteleri kent içinden uzaklaştırma amacını gerçekleştirmeye çalışır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Ayazağa'da yeni bir kampüse taşınması projesinin aynı döneme denk gelmesi de tesadüf değildir. Proje, bugün İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi olarak kullanılan Taşkışla binasının boşaltılması ve otele dönüştürülmesi niyetini de kapsar. 1980'lerde Taşkışla'da okulu terk etmeme amacıyla başlatılan girişimler ve bu girişimlerin yansımaları, Taşkışla'nın bugün hala İTÜ Mimarlık Fakültesi olarak kullanılıyor olabilmemesine katkı koyar.

1987 TÜRK SERBEST MİMARLAR DERNEĞİ

Türk Serbest Mimarlar Derneği (TSMD), TMMOB Mimarlar Odası platformunda yer almalarına karşın, Oda yönetimlerinin değişken ve heterojen yapıları nedeniyle kendilerinin Oda'da yeterince aktif ve etkili olamayacaklarını gören; mimarlık ve mimarlık mesleğinin sorunlarını tartışıp çözümlenmeyi amaçlayan, mesleğini çağdaş düzeyde uygulamak isteyen mimarlarca kurulur. 1986 yılı sonunda Ankara'da bir araya gelen büro sahibi yaklaşık 60 serbest mimar, dernek kurulması kararı alır. Ücretli çalışan mimarlardan çok serbest çalışan, kendi pratiğini sürdüren mimarları kapsayan bir örgüttür. TSMD'ye üyelik koşulları; mimarlık çalışmalarını halen kendi sorumluluğunda sürdürmek, kendi sorumluluğunda yapılmış, mesleki başarısını kanıtlayan başarılı mimarlık yapıtları, çalışmaları, araştırmaları olmak gibi maddelerdir. Derneğin farklı illerde temsilcilikleri ve şubeleri bulunmaktadır. Çeşitli yayınlar çıkarmanın yanı sıra, barındırdığı sergi mekanları ile birçok etkinlik de gerçekleştirmektedir. Derneğin Ankara'daki sergi mekanı, Türkiye'deki sayılı mimarlık sergi alanlarındandır.

1988 ENDÜSTRİYEL TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU (ETMK)

Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) derneği, Türkiye'de endüstriyel tasarım alanında çalışmalar yapan ilk mesleki örgüttür. 1980'li yılların ortalarında bir grup endüstriyel tasarımcı tarafından kurulan ETMK'nın bugün yurtiçinde ve yurtdışında toplam 480 üyesi vardır; derneğin İstanbul Şubesi 1998, İzmir Şubesi 2010, Ankara Şubesi 2012 yılında açılmıştır. ETMK'nın temel hedefi, endüstri ürünleri tasarımı mesleğini topluma tanıtmak, tasarımcıların hak ve yetkilerini oluşturmak ve korumak, meslektaşlar arasında iletişim ve dayanışmayı güçlendirmek, topluma tasarlanmış nitelikli ürünler sunulmasını sağlamak amacıyla ilgili kuruluşlarla üretici ve tüketici düzeyinde çalışmalar yapmaktır.

1993 TÜRKİYE MİMARLIK ÖĞRENCİLERİ BULUŞMASI (TMÖB) / ULUSAL MİMARLIK ÖĞRENCİLERİ BULUŞMASI (UMÖB)

Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması; Ürgüp'te yapılan bir EASA (European Architecture Students Assembly) toplantısı sonucu "biz de yaparız bunu" diye harekete geçen bir grup mimarlık öğrencisi tarafından 1993 senesinde Gökçeada'da başlatılır. Şehir şehir gezilerek gerçekleştirilen buluşmalar, tesadüfi karşılaşmaları ve gitmek isteyip gidilemeyen ya da merak edilen mimarlık fakültelerinde sabahlamayı olanaklı kılar.

1994 TMMOB PEYZAJ MİMARLARI ODASI

Peyzaj mimarlığının “Peyzaj Mimarisi Derneği” adı ile 1966 yılında başlayan mesleki örgütlenme süreci, 1994 yılından beridir oda statüsünde devam etmektedir. Peyzaj Mimarları Odası, Türkiye’deki peyzaj mimarlarının “kamu kuruluşu” niteliğindeki tek meslek örgütüdür. Oda; üye haklarını korumak, üyeler arası dayanışmayı ve iletişimi sağlamak, bilimsel kurallar içinde mesleği geliştirmek, kamu yararına çalışmalar yapmak, serbest proje ve uygulama bürolarını denetlemek, gerektiğinde benzer amaçlı diğer meslek odaları ile ve çeşitli kuruluşlar ile işbirliği yapmak gibi amaçlar taşımaktadır.

2002 BETONART YAZ OKULU

Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği, Betonart çatısı altında mimarlık kültürü için sürdürülebilir bir proje olarak gördüğü Betonart Yaz Okulu atölyelerini 2002 yılından beri devam ettirmektedir. Betonart Yaz Okulu atölyelerinde öğrenciler ile farklı aktörler bir arada düşünme ve üretme olanağı bulur. Eğitime ve kolektif ortamlar oluşturmaya yönelik atölyelerin hedefi, daha ilk atölyede iki çıkış noktası ile dile getirilmiştir: Atölyeler uygulama açısından çimento ve betonun aktif kullanım olanaklarını araştırmayı ve görünür kılmayı hedefler, eğitimde teori ile pratiği bir araya getirerek mimarlık kültürüne katkı koymayı amaçlar. Betonart yaz okulu, yapı olarak tekil bir örnek oluşturur. Üniversite ya da öğrenci kaynaklı değil, onları dışarıdan birleştiren bağımsız ve çok ortaklı yapısı ile Türkiye’nin en uzun soluklu etkinliklerindedir.

2006 DİFÜZYON

Difüzyon, tasarım disiplinlerini ortak bir zeminde buluşturmayı ve tartışma zemini yaratmayı hedefler. 2006 yılından beri çeşitli etkinlik, atölye ve tartışma platformları düzenleyen grup, İstanbul mimarlık ve tasarım kültürüne katkı sunmayı amaçlar. Farklı tasarım disiplinlerinden davet edilen projelerin kısa sunum formatıyla paylaşıldığı “Dörtüzsaniye”; mimarlık öğrencilerine kısıtlı zamanda yoğun fikir üretimini teşvik eden “Mimarlık Savaşları”; mimarlık gündemindeki bir konuyu masaya yatıran “Kurusıki” grubun çalışmaları arasında yer alır. Difüzyon, Taşkılla merkezli bir grup olmasına karşın, diğer üniversite inisiyatifleri ile de ortaklıklar yapmaktadır.

2006 MADE IN ŞİŞHANE

Made in Şişhane, Şişhane bölgesinin zengin ve esnek üretim altyapısıyla, yaratıcı fikirlerin gelişmesine, tasarım-

üretim birlikteliğine ve yerel ihtiyaçların karşılanmasına zemin oluşturacak bir yapıyı ortaya çıkarmayı amaçlayan bir projedir. Sivil inisiyatif ile başlayan proje, potansiyeller değerlendirilerek ve mevcut ilişkiler görünür kılarak bölgenin kopya ve fason üretim imajının olumlu yönde değiştirilebileceği savından hareket eder. Yakın gelecekte kaldırılması düşünülen kent içi küçük üretim bölgelerinin uzakdoğu malları istilasına ve salt turizm odaklı işlevlendirilmesine karşı sürdürülebilir alternatif bir gelecek sunmaya çalışılır. Bölgenin yaratıcılığı geliştiren bir yapıda olduğunu göstermeyi ve bölgenin nitelikli gelişimine destek olmayı amaçlar.

2006 TOPLUMUN ŞEHİRCİLİK HAREKETİ: İMECE

İmece, 2006 yılında farklı meslek gruplarından insanları “Şehirci Sensin” diyerek bir araya getiren bir oluşumdur. Mahallelilerin, çalışanların, akademisyenlerin, öğrencilerin, işsizlerin, kısaca herkesin özgürce fikrini söyleyebildiği, kararların hep birlikte tartışılıp alındığı ortak bir zeminde şekillenir. Alt-üst ilişkilerinden tamamen uzak ve mevcut tüm siyasi, mesleki, sivil örgütlenmelerden bağımsız yapısıyla yaşam alanlarına yönelik saldırılara karşı mücadeleli büyümeye, var olanları ortaklaştırmaya çabalar. Mevcut sistem karşısında yalnızca savunmacı olarak kalmanın yeterli olmayacağını söyleyen İmece, kurucu ve kapsayıcı bir alternatif inşa etmenin bugün için hayati bir duruma dönüşmüş olduğunun bilinci ile çalışmalarına devam etmektedir.

2007 İMKANMEKAN

Mart 2007’de kurulan İmkanmekan; kamusal mekana yönelik tasarım uygulamaları için veritabanı oluşturmayı, uygulamaya dönük tasarım atölyeleri yapmayı ve bir tartışma platformu oluşturmayı hedefler. 2008’den sonra uygulamaya dönük tasarım atölyeleri çalışmalarına, yayın ve kamusal mekanda tasarım fikrinin farklı perspektiflerden tartışılmasına dönük etkinlikleri de ekleyerek çalışma alanını genişletir. İmkanmekan aktiviteleri, kente yönelik kamusal tasarım pratiğinin gelişmesine katkıda bulunmayı ve kentlerdeki yaşam kalitesini artırmaya yönelik küçük ölçekli müdahale biçimleri oluşturmayı amaçlar. Aynı zamanda, katılımcılardan gelen önerilerin yerel aktörler ya da özel kurum ve kuruluşlarca verilecek sponsorluklar ile hayata geçirilmesini hedefler.

2007 KAYITDIŞI

Kayıtdışı; Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri ve öğrencilerinin oluşturduğu bir inisiyatiftir. Tasarımı eğitimin düzenli yapısından koparak kişiler

üzerinde farkındalık yaratmayı ve onları aynı platformda buluşturmayı amaçlar. Tasarım pratiğine farklı ölçeklerde girdi verebilecek herkesin katılımına açık disiplinlerarası organizasyonlar üretir ve düzenler. 2007-2011 arasında aktif olarak devam eden kayıtdışı, her sene birer hafta olarak düzenlediği tasarım haftası ile enformel bir eğitim aradığını belirtir. Mimarlık eğitiminde bir nefes noktası olarak doğan Kayıtdışı'nın yapısı 2011'den sonra değişmiş, yaratıcı sokak eylemleri gerçekleştirilmiştir.

2007-2009 ÖLÇEK 1/1

Mimarlık eğitimi süresince içinde sıkışıp kalınan ölçek kavramına farklı bir yaklaşım niyeti ile ortaya çıkan Ölçek 1/1, deneyim sürecini, ölçeği büyütmekten korkmamak, detaylarla boğuşmak, okulun sınırlarından çıkıldığında neler yapılabileceğini görmek, sorunlarla yüzleşmek ve onları çözmek, bir anlamda pisliğe bulaşmak olarak tanımlar. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde lisans öğretimini sürdüren birkaç öğrencinin gönüllü girişimi ile doğan Ölçek 1/1, 2007 yılında Kahramanmaraş'ın bir köyünde ilkokul öğretmenleri için lojman, 2008 yılında da Giresun'un bir köyünde balıkçı barınakları yaparken görülür.

2008 POLİTEKNİK MÜHENDİS MİMAR ŞEHİR PLANCILARI DAYANIŞMA DERNEĞİ

Politeknik Mühendis Mimar Şehir Plancıları Dayanışma Derneği; çeşitli teknik alanlarda çalışan, emek harcayan, üreten ve sahip olduğu bilgi, beceri ve emek gücünü başta içinde bulunduğu toplum olmak üzere tüm insanlığın ve doğanın özgürleşmesi için kullanmak isteyen, emekçi halkın tarihsel ve toplumsal kurtuluş öğretisi ve mücadelesinin bir parçası olma çabası içinde olan bir oluşumdur. Neoliberal politikaların sonuçlarının yaşam alanlarında güvencesizlikle hissedildiği bir ortamda "üretenlerin yöneteceği" bir toplum için adım atma mirasının, akıl ve mücadele geleneğinin izinden yürür. Mühendis, mimar, şehir plancıları ve diğer tüm teknik elemanların, teknik okul öğrencilerinin ortak bir hareketinin haberleşme, tartışma ve müdahale platformu olmayı hedefler.

2009 MEKANAR

Mekanar, 2009 yılından itibaren aktif olan, mimarlık için disiplinlerarası bilgi alanı olarak kendini tanımlayan bir gruptur. İlk toplantılarını açık çağrılar ile bugün SALT olan eski Osmanlı Bankası binasında gerçekleştiren Mekanar Mekan Araştırmaları, mekan kavramı üzerinden mimarlıktan sosyal bilimlere, sinemadan görsel iletişime pek çok disiplini buluşturarak mekanı farklı disiplinlerin bilgi alanı içinden

anlamayı, yeni ve gerçek tartışmalara imkan tanıyacak bir bilgi alanı ve dil oluşturmayı amaçlar.

2009 TETÖP - TÜRKİYE ENDÜSTRİYEL TASARIM ÖĞRENCİLERİ PLATFORMU

TETÖP, hiçbir kişi kurum veya kuruluşla organik bağı olmayan bağımsız bir öğrenci inisiyatifidir. Endüstriyel tasarım öğrencileri için, endüstriyel tasarım öğrencileri tarafından kurulmuş bir platformdur. TETÖP'ün kuruluş nedeni; üniversitede ekol milliyetçiliği yapmayan, birbirine önyargı ile bakmayan, böylece ortak bir dil ve yeni bir güç odağı oluşturan, mesleki sorunlara duyarlı, bu sorunlara stratejik çözümler üreten bir öğrenci platformu kurmaktır. TETÖP, tasarım öğrencilerinin bir araya geldiği etkinlikler düzenler, çalışmalar yürütür.

2010 BAYKUŞLAR TOPLANIYOR

Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yaşar Üniversitesi'nden bir grup mimarlık öğrencisi; Mimarlar Odası İzmir Şubesi Öğrenci Üyeler Yaz Okulu Komisyonu biriminde bir araya gelerek Baykuşlar Toplanıyor adı ile bir yaz okulu projesi başlatır. Sürdürülen yaz okullarında, mimarlık öğrencilerinin birbirleriyle iletişime geçmesi, birikimlerini paylaşması, mimarlığın kitaplar dışında insan faktörü ile geliştirilebilecek noktalarına ulaşması amaçlanır.

2011 Bİ'SÜRÜ

Bi'sürü; yüzeysel ve alternatifsiz gördüğü mimarlık eğitimi karşısında, şikayetçi olmanın yetmeyeceği bilinciyle bi'sürü alternatifi sorgulamak ve sunmak isteyen bir öğrenci oluşumdur. Çözümeye yaklaşıracak alternatifleri, tekdüzelikten uzak, keyifli geçeceğine inandığı birlikte üretim süreçleri ile gerçekleştirmeyi hedefler. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi merkezli grup, tasarım haftası etkinlikleriyle atölye çalışmaları yapmaktadır.

2011 HERKES İÇİN MİMARLIK

Herkes İçin Mimarlık derneği, farklı uğraşlardan gönüllü öğrencileri ve profesyonelleri bir araya getirir, sosyal durumları mimarlık ve mimarlığı ilgilendiren alanlar üzerinden temellendirdiği katılımcı, şeffaf süreçlerle ele almayı hedefler. Herkes İçin Mimarlık, mimarlığın sıkışmış alanı içinde yeni bir deneyim alanı kurmayı amaçlar. Derneğin öne çıkan projelerinden Atıl Köy Okulları Projesi, Anadolu'da taşınmalı eğitime geçildikten sonra atıl kalan köy okullarını yerel halk ile beraber yeniden işlevlendirmeyi kapsar. Dernek

1

kaytdışı etkinlik ekibi fakültemizde gerçekleşecek "kaytdışı01" organizasyonu için yeni arkadaşlar arıyor, herkesin katılımına herkesin fikrine açık bu ortama katılmak istiyorsanız, kaydın dışından bakmak istiyorsanız, <http://www.kaytdisi.org> adresini ziyaret edip, is gruplarımızı öğrenip; organizasyon@kaytdisi.org adresine ne konuda yardımcı olabileceğinizi anlatan bir mail atmanız yeterli.

 kaytdışı01
4-8 subat
ytü mimarlık fakültesi
"yersizlesme"

2

bu çalışmalarının uygulamasını da çoğunluğu öğrencilerden oluşan gönüllüler ile yapar. Herkes için Mimarlık, kırsal alanın dışında kentte de çalışmalar yapmaktadır. Geleneksel Gezi Parkı Şenlikleri, #occupygezi architecture, Beyoğlu Sineması, Seyyar Kentsel Dönüşüm Bürosu gibi kente dair çalışmaları vardır.

2012 NO. 12

No .12; Aralık 2012 yılında, okuldan arda kalan zamanlarda mimari ve sanatsal faaliyetler üzerine yoğunlaşmış üyelerin yer aldığı fikir üretme atölyesidir. Çoğunluğu Uludağ Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğrencilerinden oluşan oluşum, öğrenci gücüne dayanır. Bursa'nın Görükle Köyü'nde hayat bulur. Zaman içinde birçok etkinlik, seminer, çalıştay ve buluşma düzenlenmiş; okul ve okul dışı eğlenceli bir etkileşim mekanı haline gelmiştir.

2013 TAKSİM GEZİ PARKI DİRENİŞİ

2011 TAKSİM PLATFORMU

Taksim'de yaşayan, Taksim'i yaşayan, Taksim'de çalışan, Taksim'den yolu geçen, Taksim'in şehrin merkezi olduğunu düşünen mimarlardan, mahalle derneklerinden, geniş kitlelerin temsilcilerinden, her kesimden, her yaştan bireyden oluşuyor. Taksim Platformu, Gezi Parkı ve Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi'ne karşı bir araya gelmiş, meselenin daha geniş bir tabana yayılmasına öncü olmuştur.

2012 TAKSİM DAYANIŞMASI

Taksim Dayanışması, Taksim Yayalaştırma Projesi'nin bir oldu-bittiye getirilerek uygulanmasına karşı olan bireylerin inisiyatifini ile oluşturulmuştur. Taksim'in, daha bütüncül bir yaklaşımla, sahip olduğu sosyal, tarihi, toplumsal, kültürel ve ekolojik değerler göz önünde bulundurularak, evrensel kuram ve kurallara uygun, dürüst, şeffaf, katılımcı ve demokratik yöntemlerle düzenlenmesini talep ederek yola çıkmıştır. Yalnızca Taksim ile sınırlı kalmayan, kent hakkını savunmayı amaç edinen Taksim Dayanışması'na zamanla birçok oda, meslek birliği, dernek, platform ve gönüllü oluşum bileşen olarak katılmıştır.

Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 12 Haziran 2011 seçimleri öncesi AKP'nin İstanbul Haliç Kongre Merkezi'nde düzenlediği toplantıda, Taksim Meydanı'nı yeniden düzenleyeceklerini açıklar. Projeye göre Gezi Parkı'na, Sultan 3. Selim zamanında inşa edilen ve sonrasında yıkılan Topçu Kışlası yeniden inşa edilecek ve tüm trafik yer altına alınacaktır. Gezi Parkı projesi açıklandıktan sonra

birçok aktivist grup, şehrin ortasındaki yeşil alanın yok edilemeyeceğini, eski kışlanın ihya edilemeyeceğini, böyle bir projenin kabul edilemeyeceğini dile getirir. Binlerce imza toplanır, eylemler yapılır. Akademisyenlerden, uzmanlardan, sanatçılardan oluşan Taksim Platformu, "Taksim Hepimizin!" sloganı ile bir kampanya başlatır. Zaman içinde, bünyesinde emekçi ve meslek örgütlerini barındıran Taksim Dayanışması'nın desteğiyle, projeye karşı muhalefet gittikçe kuvvet kazanır. 2012'nin Mart ayında Herkes için Mimarlık Derneği'nin başlattığı Geleneksel Gezi Parkı Şenlikleri de konvansiyonel protesto yöntemleri dışına çıkarak, yaratıcı yollardan mekansal bir eleştiri getirme arayışındadır. Derneğin Mart ve Ekim ayları arasında düzenlediği bu şenliklere toplamda yaklaşık 2000 kişi katılır. Tüm bu süreç devam ederken, iktidar tarafından sadece proje ile ilgili bir-iki söz edilir ya da basına birkaç görsel verilir. Sivil toplumun isteği çok nettir: şeffaf bir proje süreci. Taksim Dayanışması'nın düzenlediği Taksim Nöbetleri ile meydana düzenli olarak protestolar yapılır. Taksim Gezi Parkı Koruma ve Güzelleştirme Derneği, 14 Nisan 2013'te 1. Taksim Gezi Parkı Festivali'ni gerçekleştirir. Birçok müzisyenin ve oyuncunun katıldığı festival, "Taksim İçin Ayağa Kalk" çağrısıyla büyük kitlelere ulaşır. İnsanların vermek istediği mesaj oldukça açıktır: "Tepeden inme proje süreci istemiyoruz, parkın yeşil alan olarak kalmasını istiyoruz."

Tüm iletişim kurma girişimlerine karşın, 27 Mayıs 2013 günü parktaki ağaçların kesildiği haberi ile, Taksim Dayanışması yaklaşık 50 kişiyle parka giderek nöbet başlatır. Gayet barışçıl bir şekilde devam eden protestolar, başka insanların katılımıyla çoğalır. 29 Mayıs günü saat sabah 5 sularında, polis parktakilere müdahale eder, çadırları kaldırır ve inşaata devam edilmesini sağlar. Aynı gün başka bir tepeden inme, büyük tartışmalı proje olan Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün açılışını yapan Recep Tayyip Erdoğan, "Ne yaparsanız yapın. Orası için karar verdik. Yapacağız." der.

Taksim Gezi Parkı Direnişi, kente ait bir alan olan Gezi Parkı'na, imar izni olmadan, Topçu Kışlası'nın yeniden inşa edilmesini engelleyen eylemler ile başlamıştır. İktidarın sadece inşaatın yapımı ile sınırlı kalmayan ısrarcı tavrı ve orantısız polis müdahaleleri sonucu eylemler İstanbul dışındaki illere de yayılır. Haziran ayının ilk yarısında, birçok birey ve oluşum Gezi Parkı'nda kamp kurmuş, gönüllüler tarafından kütüphane, revir, mutfak vb. birimler oluşturularak müşterek bir yaşam ve mücadele alanı yaratılmıştır. Gezi Parkı'ndaki yaşamın sona ermesinin ardından, ortaya çıkan düşünce yayılarak çeşitli illerin çeşitli parklarında gerçekleştirilen forumlarla sürmüştür. Gezi Parkı Direnişi sırasında gündün güne artırılan orantısız iktidar gücü, direnenlerin ölümlerine sebep olacak noktaya gelmiştir.

Gezi Parkı Direnişii örgütlenme ve bir araya gelmede önemli bir dönüşüm noktasıdır.

2013 WHATABOUT

Whatabout; ara vermeksizin işleyen ve fikri arka plana atmadan deneysel üretime odaklanan öğrenci kaynaklı bir tasarım pratiğidir. “Bir eğitime ihtiyaç duymadan denetimsiz/kendi kendini denetleyen mekanizmalar” fikrini benimsemektedir. Whatabout ekibi çeşitli atölyeler ile yürütücüsü olmayan atölye formatları denemekte, etkinlikleri ile farklı şehirlerde de var olmaya çalışmaktadır.

2013 YERDEN YÜKSEK

Yerden Yüksek; çocuk, oyun ve mimarlığı bir araya getiren süreçler üreten bir oluşumdur. Tasarım temelinden yetişen bir topluluk olarak oyun kavramının yerini başka tasarım tariflerinin dolduramayacağına inanmaktadır.

2013 PARADOX STUDIO

Paradox Studio, İTÜ Mimarlık Fakültesi’nde öğretim gören öğrencilerin oluşturduğu küçük bir öğrenci grubudur. Değişen, gelişen enformasyon çağında tekniklerin dışına taşmak gerekliliğine dair inançla ve dahil oldukları eğitim sisteminin niteliğine dair endişelerle alternatif bir çözüm, stüdyo ve çalışma deneyimi yaratmayı hedefler. Panel, atölye çalışması gibi çeşitli etkinlikler gerçekleştirir. Grup, 2015 yılında “More” isimli atölyeler serisini başlatır ve More’un, Paradox Studio’dan da bağımsız olarak kendi müfredatını, bilgi havuzunu oluşturan, yürütücüsüz –ya da herkesin yürütücü olduğu– bir stüdyo anlayışı ile devam etmesini amaçlamaktadır.

2015 DÜZCE UMUT ATÖLYESİ – BİRLİKTE MÜCADELE, BİRLİKTE TASARIM

Düzceli Evsiz Depremzedeler Konut Kooperatifi’nin talebi ve Bir Umut Derneği – Dayanışmacı Atölye’nin çağrısı üzerine bir araya gelen; mimarlık, planlama, inşaat mühendisliği, iletişim, sosyoloji, hukuk gibi farklı disiplinlerden akademisyen, öğrenci ve gönüllü yurttaşlardan oluşan, açık bir ortamdan beslenen ve kolektif şekilde çalışan bir ekiptir. Türkiye’de konut üretimi konusunda yürütülen örgütlü ve katılımcı süreçlere güncel bir örnektir.

2015 MİMAR MECLİSİ

Kamuda, özel sektörde, üniversitelerde çalışan mimarlardan ve mimarlık öğrencilerinden oluşan Mimar Meclisi, kendini demokrat-ilerici-politik bir eksende mesleki hizmet veren, düşünce üreten, mimarlık mesleği alanına dahil konulardaki sorunlara çözümler getiren bir topluluk olarak tanıtır. Birey özelliklerinin, mesleki ve kişisel egoların öne çıktığı koşullarda mimarlığın da halktan kopuk olacağı inancı ile “Rant için değil, Halk için Mimarlık” mottosunu kullanır. Politik tavrını yalnızca yazılı ve sözlü açıklamalarda bırakmayarak uygulama ölçeğinde, pratikte de hayata geçirmeyi hedefler. Mimar Meclisi’nin Küçük Armutlu Mahallesi’nde (FSM) yerinde ve yerlisiyle sürdürdüğü iyileştirme süreci ekibin hedeflediklerini yansıtan önemli bir örnektir.

2015 PLANKTON PROJECT

Plankton Project küçük ölçekte işlerin büyük etkiler yaratabileceğine inanan tasarımcıların bir araya gelerek üretim yapabileceği bir oluşumdur. Plankton Project’in öne çıkan projelerinden biri Tunceli’nin Ovacık ilçesinde yaptıkları otobüs durağıdır. Ekip, kendi inisiyatifi ile yerel yönetimle iletişime geçip, tasarım ihtiyacını yerinde uygulayarak gidermiştir. Plankton Project, çalışmalarına farklı ölçeklerde devam etmektedir.

2015 TASARIM KÖYÜ İZMİR

Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması’nın İzmir ayağını gerçekleştirmek üzere bir araya gelen ekip ilk etkinliklerini Seferihisar’ın Düzce Köyü’nde düzenler. Temel amacı, bugün artık Büyükşehir Yasası ile sayıları ve nüfusu giderek azalan köylerdeki yerel bilginin ve okulda öğrenilenlerin arakesitinde düşünmek, konuşmak ve üretmektir. “Kentli olanaklarını ve teknolojilerini” bir kenara koyarak, nispeten zamanın daha döngüsel aktığı bir bağlamda, köydeki üretim ilişkilerini, sosyal ilişkileri atölyelerde ve köyde kalınan süre içinde tecrübe etmek, enformel bir öğrenme ve paylaşım alanı oluşturmaktır. Ekip, 2016 yılındaki etkinliklerini de Seferihisar’ın bir başka köyünde düzenlemektedir.

2015 BAŞKA BİR ATÖLYE

Başka Bir Atölye, Kocaeli Üniversitesi Mimarlık Bölümü merkezli, bölüme dahil öğretim görevlilerinin ve öğrencilerin öncülüğünde ortaya çıkmış, atölyelerinde farklı okullardan ve disiplinlerden kişileri de barındıran, değişken ve geniş katılımcısı olan bir oluşumdur. Toplumsal bağlamı yer-mekan üzerinden incelemeyi, tartışmayı ve mekanla türlü

1

2

1 - "HARCIMIZDA UMUT VAR", DÜZCE UMUT ATÖLYESİ

Kooperatif ortakları inşaatta da birlikte çalışıyor, Beyköy, Düzce, 2016.
Kaynak: Sınırlı Sorumlu Evsiz Depremzedeler Dayanışma ve Konut-Yapı Kooperatifi

2 - PLANKTON PROJECT OVACIK'TA

Plankton Project'in Ovacık Belediyesi ile birlikte gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirdiği otobüs durağı projesi inşa edilirken.
Kaynak: Plankton Project sosyal medya sayfası

bağlar kurmayı hedefler. Bu hedefini, mimarlık eğitimini kampüs sınırları dışına çıkararak sürdürür. 1999 Depremi'nin merkez üssü Gölcük'e bağlı Saraylı Köyü'nde köy halkı ile beraber tasarlanan oyun alanı ekibin çalışmaları arasında yer alır.

Çalışmada yer verilmemiş ve ne mutlu ki kalabalıklığından ötürü listelenememiş birçok kent, ekoloji, hayvan, bisiklet örgütünün, dayanışmanın, platformun, derneğin, kooperatifin, forumun... mücadeledeki yeri kadar, bu konuda bir dosyanın oluşturulabilmesindeki yeri de büyüktür.

KAYNAKÇA

Aslan, Şükrü. (2008). *1 Mayıs Mahallesi 1980 Öncesi Toplumsal Müdahaleler ve Kent*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Aydın, Derya Uzun. (2014). "Sanayi-i Nefise Mektebi ve Paris Güzel Sanatlar Okulu 'L'École Des Beaux-Arts' Üzerine Bir Değerlendirme." *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 6.

Bektaş, Cengiz. (2003). "Mimarlıkta Sorumluluk, Adanmışlık mı Dediniz?" *Arredamento Mimarlık*, sayı 156, sf. 60-61.

Cengizkan, N. Müge. (2009). "Mimarlar Odası ve Türkiye Mimarlık Ortamına Katkıları." *Türk Kütüphaneciliği* 23, sayı 4, sf. 907-919.

Duman, Mihriban. (2013). *Mimarlık Öğrencilerinin Aktif Olma Alanının Tanımlanması: 'Herkes İçin Mimarlık' Oluşumu Üzerine Bir Değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ergut, Elvan Altan. (2009). "Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı: Tanımlar, Sınırlar, Olanaklar." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, sayı 13, sf. 121-130.

Günergun, Feza. (1987). "Osmanlı Mühendis ve Mimarları Arasında İlk Cemiyetleşme Teşebbüsleri." Ekmeleddin İhsanoğlu (yay. haz.), *Osmanlı İlimi ve Mesleki Cemiyetleri, 1. Milli Türk Bilim Tarihi Sempozyumu, 3-5 Nisan 1987*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Karadağ, Esen. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Kadın Sanatçıların Resim Öğretimindeki Rolü* (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Köm, Yelta. (2014). "Urbane Interventionen Istanbul: Learning from Gezi?" Moritz Ahlert, Jens-Uwe Fischer & Friedrich von Borries (yay. haz.), *Eine Raumlische Erzählung Immerwährenden Reconquista (Was Passiert am Taksim-Platz?)*. Berlin: Merve Verlag.

Kulaksızoğlu, Erol. (2010). *Dünü Bilmek Yarınları Aydınlatmak*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.

Lüleci, Yalçın. (2014). "Erken Cumhuriyet Döneminde Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği Arasındaki Sanatsal İlişkiler: 'Ankara: Türkiye'nin Kalbi' Belgeseli Örneği." *İnsane-İnsan*, sayı 2, sf. 40-61.

Önal, Kubilay. (2010). "'Mimarlık'ta Devrime Doğru' ve Mimarlar Odası: Çelişki ve Gerçek." *Mimar.ist*, sayı 35, sf. 8-10.

Toprak, Zafer. (1985). "1909 Cemiyetler Kanunu." *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, cilt 1, sf. 205-208. İstanbul: İletişim Yayınları.

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, sayı 13, "Türk Mimarlık Tarihi". (2009).

Ünalın, Çetin. (2002). *Cumhuriyet Mimarlığının Kuruluşu ve Kurumsallaşması Sürecinde Türk Mimarlar Cemiyeti'nden Mimarlar Derneği 1927'ye*. Ankara: Mimarlar Derneği 1927.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

"40. Yılında Türkiye'de 1968." *Gerçek Gazetesi*, 13 Haziran 2010. www.gercekgazetesi.net/1968-dosyasi/40-yilinda-turkiyede-1968 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Alkan Bala, Havva. (2010). "'Baykuşlar' Hakkında." *Arkitera* içinde. www.arkitera.com/eventfile.php?action=displayEventFile&ID=178&year=3114 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Amaç." *TMMOB İçmimarlar Odası* içinde. www.icmimarlarodasi.org.tr/icmimarlar/amac adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Başka Bir Atölye. (2016). "Sarayı'da Yere Oyunla Dahil Olmak." *XXI*, 24 Haziran 2016. www.xxi.com.tr/projeler/saraylida-yere-oyunla-dahil-olmak adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Baykuşlar Toplanıyor." *Mimarizm Mimarlık ve Tasarım Yayın Platformu*, 19 Temmuz 2010. www.mimarizm.com/etkinlikler/toplantilar/baykuslar-toplaniyor_119498 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Betonart Mimarlık Yaz Okulu." *Betonart* içinde. <http://betonart.com.tr/summer-school/betonart-mimar%C4%B1k-yaz-okulu> adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Betonart Mimarlık Yaz Okulu." *Facebook* içinde. www.facebook.com/betonartyazokulu/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Bi'sürü." *Facebook* içinde. www.facebook.com/bi.suru/?fref=ts adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Boğaza Değil Zap Suyu'na Köprü." *TMH - Türkiye Mühendislik Haberleri*, sayı 442-443, sf. 134-136, 2006/2-3. *TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası* içinde. www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/d71d03d47330a30_ek.pdf?dergi=154 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Cengizkan, Ali. (2002). "'Cinnah 19' Ütopik mi, Gerçek Modern mi?" *mimarlık*, sayı 304, sf. 18-21. www.md1927.org.tr/media/PDF/A_C_CINNAH19.pdf adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Çakıcı, Sermin., Kıvılcım, Figen. "Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı: Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesi'nin Tarihçesi ve Değerleri." *Mimarlık* içinde. www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=383&RecID=3034 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Difüzyon. www.difuzyon.wordpress.com adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Difüzyon." *Facebook* içinde. www.facebook.com/Dif%C3%BCzyon-115376738524637/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Düzce Umut Atölyesi. www.duzceumutatolyesi.wordpress.com/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

GMK Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu. www.gmk.org.tr/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Günalsan, Mertkan. (2016). "Köy Halkıyla Birlikte 'Başka Bir Atölye' Deneyimi." *Arkitera*, 18 Temmuz 2016. www.arkitera.com/haber/27245/baska-bir-atolye adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Hakkımızda." *ETMK Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu* içinde. www.etmk.org.tr/tr/hakkimizda/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Hendese-i Mülkiye." *İTÜ Arşiv Müdürlüğü* içinde. www.arsiv.itu.edu.tr/tarihce/3335.htm adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Herkes İçin Mimarlık. www.herkesicinmimarlik.org/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Herkes İçin Mimarlık." *Facebook* içinde. www.facebook.com/herkesicinmimarlik/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

İMECE Toplumun Şehircilik Hareketi. www.toplumsehircilikhareketi.org/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

İmkan Mekan. www.tr.imkanmekan.org/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Made in Şişhane. www.madeinsishane.blogspot.com.tr/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"kayıtdışı." *Facebook* içinde. www.facebook.com/kayıtdisi.org/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Kuruluş ve Amaç." *Peyzaj Mimarları Odası* içinde. www.peyzaj.org.tr/hakkimizda/kurulus_ve_amac.php adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Made in Şişhane." *Facebook* içinde. www.facebook.com/Made-in-%C5%9Ei%C5%9Fhane-161092357325738/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

MEKANAR Mekan Araştırmaları. www.mekanar.com/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Mimarlar Derneği 1927. www.web.archive.org/web/20160305054006/http://www.md1927.org.tr/?icsayfa=1&SayfalD=24 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Mimarlar Odası Mimarlık Semineri," 15-16-17-18 Aralık 1969, Ankara. *Mimarist* içinde. www.mimarist.org/images/pdfler/1969-mimarlik-semineri.pdf adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Mimarlık." *ODTÜ* içinde. www.metu.edu.tr/tr/system/files/programs/mimarlik.pdf adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"MM Mimar Meclisi" (Tanıtım kitapçığı). *ISSUU* içinde. www.issuu.com/mimarmeclisi/docs/mm_tanitimkitapcigi adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"No .12." *ISSUU* içinde. www.issuu.com/no.12 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"No .12." *Facebook* içinde. www.facebook.com/NO-12-570729972938602/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Öğrenci Buluşmalarının Öyküsü." *Arkitera* içinde. http://www.v3.arkitera.com/haber_17673_ogrenci-bulusmalarinin-oykusu.html adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Ölçek 1/1. www.olcek1e1.blogspot.com.tr/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Paradox Studio." *Facebook* içinde. www.facebook.com/Paradox-Studio-1381177678872572/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Plankton Project. www.planktonproject.com/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Plankton Project." *Facebook* içinde. www.facebook.com/planktonproject/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Politeknik Halkın Mühendisleri Mimarları Şehir Plancıları. www.politeknik.org.tr/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Selahattin Önür, Mine Özkar, Alper Alkan, F. Berin Gür söyleşisi. "Mimarlık Eğitimi: ODTÜ ve YTÜ Yaz Uygulamaları." *Mimarlık*, Mayıs-Haziran 2010. www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=506

RecID=1216 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Şentek, Arif. "27 Mayıs 1960'ın 50. Yılında: Darbeler, 27 Mayıs, Mimarlar ve Mimarlar Odası." *Mimarlık*, Mayıs-Haziran 2010. www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=3676

RecID=2387 adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Taksim Dayanışması. www.taksimdayanisma.org/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Taksim Platformu. www.taksimplatformu.com/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Tarihçe." *İTÜ* içinde. www.itu.edu.tr/itu-hakkında/genel/tarihce adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Tasarım Köyü İzmir." *Facebook* içinde. www.facebook.com/tasarimkoyuizmir/?fref=ts adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

TBMM, *Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*, cilt 1, Kasım 2012. www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss376_Cilt1.pdf adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"TETÖP." *Facebook* içinde. www.facebook.com/tetopogrenci adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Toprak, Zafer. "1909 Cemiyetler Kanunu." *Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü* içinde. www.ata.boun.edu.tr/htr/Kaynakca/Toprak,%20Zafer_1909%20Cemiyetler%20Kanunu.pdf adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Türk, Arzu. (2015). "Mimari Atölyelere Alternatif Yaklaşım." *XXI*, 21 Eylül 2015. www.xxi.com.tr/index.php/soylesiler/mimari-atolyelere-alternatif-yaklasim adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Türk Grafik Sanatının Tarihi," *chocolatemaniam* rumuzlu kullanıcı tarafından girilen içerik. *forumtr* içinde. www.frmtr.com/kultur/2711803-turk-grafik-sanatinin-tarihi.html adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

TÜRK SMD Türk Serbest Mimarlar Derneği. www.tsmd.org.tr/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Whatabout Türkiye." *Facebook* içinde. www.facebook.com/whataboutturkiye adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Yerden Yüksek. www.yerdenyuksekoofficial.wordpress.com/ adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

"Yer_denyüksek." *Facebook* içinde. www.facebook.com/yerdenyukseko adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

Whatabout İstanbul. www.whataboutistanbul.tumblr.com adresinden 21 Eylül 2016 tarihinde alındı.

BİYOĞRAFİLER

MİHRİBAN DUMAN

Mimar-araştırma görevlisi Mihriban Duman lisans ve Mimari Tasarım Yüksek Lisans öğrenimini İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Mimarlık Bölümü'nde tamamladı. İTÜ Mimari Tasarım Doktora Programı'na devam ediyor. Lisans öğrenimi sırasında, öğrenci oluşumu olan Ölçek 1/1'e dahil oldu. Herkes İçin Mimarlık Derneği'nin kurucu üyelerindedir.

YELTA KÖM

Mimar Yelta Köm mimarlık öğrenimini Yıldız Teknik Üniversitesi'nde tamamladı, "kayıtdışı" kolektifini de arkadaşları ile burada kurdu. Yüksek lisans öğrenimini Frankfurt'ta Staedelschule Mimarlık Sınıfı'nda tamamladı. Kurucuları arasında yer aldığı Herkes İçin Mimarlık derneğinin (2011) proje koordinatörü olarak görev yapıyor. Mimari pratiğini ve araştırmalarını ortağı olduğu KOTUstudio ile sürdürüyor. Berlin/İstanbul hattında yaşıyor.

